

4. قرائت

4. قرائت

مسئله ۱۷۳) در رکعت اول و دوم نمازهای واجب یومیّه، باید ابتدا سوره حمد و پس از آن بنا بر احتیاط واجب، یک سوره کامل خوانده شود.

مسئله ۱۷۴) قرائت، واجب غیر رکنی است؛ یعنی ترک عمدی آن نماز را باطل می کند ولی ترک آن از روی غفلت یا سهو موجب بطلان نماز نمی شود.

مسئله ۱۷۵) اگر وقت نماز تنگ باشد، نباید سوره را خواند.

مسئله ۱۷۶) اگر اشتباهاً سوره را پیش از حمد بخواند و قبل از رفتن به رکوع متوجه شود، باید بعد از حمد دوباره سوره را بخواند و اگر در حال خواندن سوره متوجه شود، باید سوره را رها کند و بعد از خواندن حمد، سوره را از ابتدا بخواند.

مسئله ۱۷۷) اگر حمد و سوره یا یکی از آنها را فراموش کند و بعد از رسیدن به رکوع بفهمد، نمازش صحیح است.

مسئله ۱۷۸) اگر پیش از رفتن به رکوع بفهمد که حمد و سوره یا فقط سوره را نخوانده، باید آن را بخواند و به رکوع رود و اگر بفهمد فقط حمد را نخوانده، باید حمد را و پس از آن دوباره سوره را بخواند و نیز اگر خم شده و پیش از رسیدن به حد رکوع بفهمد که حمد یا سوره یا هر دو را نخوانده، باید بایستد و به همین دستور عمل کند.

مسئله ۱۷۹) در نماز واجب، خواندن سوره هایی که آیه سجده واجب دارند، جایز نیست و اگر عمداً یا سهواً یکی از آن سوره ها را بخواند و به آیه سجده برسد، بنا بر احتیاط واجب باید سجده تلاوت را به جا آورد و برخیزد و اگر سوره تمام نشده، آن را تمام کند و نماز را به آخر برساند و سپس نماز را اعاده کند و اگر قبل از رسیدن به آیه سجده متوجه شود، احتیاط واجب آن است که سوره را رها کند و سوره دیگری بخواند و پس از نماز آن را اعاده نماید.

مسئله ۱۸۰) اگر در حال نماز، آیه سجده را گوش کند، نمازش صحیح است و باید پس از شنیدن آیه سجده، به جای سجده کردن، با اشاره سجده کند و سپس نماز را ادامه دهد.

مسئله ۱۸۱) اگر بعد از حمد سوره «قل هو الله احد» یا «قل یا ایها الکافرون» را شروع کند، نمی تواند آن را رها کند و سوره دیگری بخواند ولی در نماز جمعه اگر از روی فراموشی به جای سوره جمعه و منافقین یکی از آن دو سوره را بخواند، می تواند آن را رها کند و سوره جمعه و منافقین را بخواند.

مسئله ۱۸۲) اگر در نماز غیر از سوره «قل هو الله احد» و «قل یا ایها الکافرون» سوره دیگری را بخواند تا وقتی که بیش از نصف سوره را خوانده است می تواند آن را رها کند و سوره دیگری بخواند.

مسئله ۱۸۳) اگر مقداری از سوره ای را که مشغول خواندن آن است فراموش کند یا به خاطر تنگی وقت یا جهت دیگری به ناچار نتواند آن را تمام کند، باید آن سوره را رها کند و سوره دیگری بخواند و در این صورت فرقی نمی کند که از نصف گذشته باشد یا نه و یا سوره ای که به خواندن آن مشغول است «قل هو الله احد» و «قل یا ایها الکافرون» باشد و یا غیر از آن دو.

مسئله ۱۸۴) در نمازهای مستحبی، خواندن سوره لازم نیست، اگرچه آن نماز به واسطه نذر کردن واجب شده باشد ولی در بعضی نمازهای مستحبی که سوره مخصوص در آن وارد شده، مانند نماز برای والدین، اگر بخواهد به دستور آن نماز رفتار کند، باید همان سوره را بخواند.

مسئله ۱۸۵) در رکعت سوم و چهارم نمازها گفتن یک بار «سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر» کافی است؛ هر چند احتیاط مستحب آن است که سه مرتبه گفته شود. البته می توان به جای این ذکر (که تسبیحات اربعه نامیده می شود)، سوره حمد خواند.

مسأله ۱۸۶) کسی که می داند تسبیحات اربعه را گفته، ولی تعداد آن را نمی داند، چیزی بر او واجب نیست ولی تا به رکوع نرفته می تواند بنا را بر اقل گذاشته و آن را تکرار کند تا یقین کند که سه مرتبه گفته است.

مسأله ۱۸۷) کسی که عادت دارد در رکعت سوم و چهارم تسبیحات اربعه بگوید، اگر تصمیم گرفت سوره حمد بخواند ولی به خاطر غافل شدن از این تصمیم، بر طبق عادت تسبیحات را خواند، نمازش صحیح است و همچنین است اگر عادت به خواندن حمد دارد و تصمیم بگیرد تسبیحات بخواند، ولی در اثر غفلت حمد را بخواند.

مسأله ۱۸۸) اگر در رکعت سوم یا چهارم می خواست «حمد» بخواند تسبیحات به زبانش آمد، یا می خواست تسبیحات بخواند «حمد» به زبانش آمد باید آن را رها کند و دوباره «حمد» یا تسبیحات را بخواند؛ ولی اگر عادتش خواندن چیزی بوده که به زبانش آمده و در خزانه قلبش آن را قصد داشته می تواند همان را تمام کند و نمازش صحیح است.

مسأله ۱۸۹) اگر در حالی که ایستاده است شک کند که حمد یا تسبیحات را خوانده یا نه، باید حمد یا تسبیحات را بخواند ولی اگر هنگام گفتن استغفار مستحب قبل از رکوع شک کند که تسبیحات را خوانده یا نه، لازم نیست آن را بخواند.

مسأله ۱۹۰) اگر در رکوع رکعت سوم و چهارم شک کند که حمد یا تسبیحات را خوانده یا نه، باید به شک خود اعتنا نکند ولی اگر در هنگام رفتن به رکوع در حالی که هنوز به حد رکوع نرسیده است، شک کند، بنابر احتیاط واجب باید برگردد و حمد یا تسبیحات را بخواند.

مسأله ۱۹۱) بر مرد واجب است حمد و سوره دو رکعت اول نمازهای صبح، مغرب و عشاء را بلند بخواند و بر مرد و زن واجب است حمد و سوره نمازهای ظهر و عصر را آهسته بخواند.

مسأله ۱۹۲) زن می تواند حمد و سوره نمازهای صبح، مغرب و عشاء را بلند یا آهسته بخواند ولی اگر نامحرم صدای او را می شنود، بهتر است آهسته بخواند.

مسأله ۱۹۳) در رکعت سوم و چهارم، باید تسبیحات یا حمد را آهسته بخواند و در صورتی که حمد را می خواند، بنابر احتیاط باید «بسم الله» را هم آهسته بگوید.

مسأله ۱۹۴) وجوب آهسته یا بلند خواندن در رکعت اول و دوم نمازها مختص به قرائت حمد و سوره و وجوب آهسته خواندن در رکعت سوم و چهارم مختص قرائت حمد یا تسبیحات است. اما در ذکر رکوع، سجده، تشهد، سلام و دیگر ذکرهای نمازهای پنج گانه، مکلف بین آهسته یا بلند خواندن آنها مخیر است.

مسأله ۱۹۵) در وجوب جهر و اخفات در نمازهای واجب یومیه، فرقی بین نماز ادا و قضا نیست، هر چند نماز قضا، احتیاطی باشد.

مسأله ۱۹۶) ملاک جهر (بلند خواندن) آشکار کردن جوهر صدا و در مقابل اخفات (آهسته خواندن) آشکار نکردن آن است، هر چند کسی که کنار نمازگزار است صدای او را بشنود.

مسأله ۱۹۷) اگر کسی در خواندن حمد و سوره، بیشتر از معمول صدا را بلند کند، مانند اینکه با فریاد بخواند، نمازش باطل است.

مسأله ۱۹۸) اگر در جایی که باید نماز را بلند بخواند، عمد^۱ آهسته بخواند یا در جایی که باید آهسته بخواند، عمد^۱ بلند بخواند، نمازش باطل است ولی اگر از روی فراموشی یا ندانستن مسأله باشد، نمازش صحیح است و چنانچه هنگام خواندن حمد و سوره یا تسبیحات متوجه شود، لازم نیست مقداری را که به اشتباه، بلند یا آهسته خوانده، دوباره بخواند.

مسأله ۱۹۹) در قرائت واجب است کلمات تلفظ شوند به گونه ای که قرائت بر آن صدق کند، از این رو قرائت قلبی؛ یعنی گذراندن کلمات در قلب بدون تلفظ آنها، کافی نیست. نشانه صدق قرائت این است که نمازگزار در صورتی که دچار سنگینی گوش یا سر و صدای محیط نباشد، بتواند آنچه را می خواند و بر زبان جاری می کند، بشنود.

مسأله ۲۰۰) کسی که گنگ و لال است و توانایی بر تکلم ندارد، اگر نماز را با اشاره بخواند، صحیح است.

مسأله ۲۰۱) انسان باید نماز را صحیح و بدون غلط بخواند و کسی که به هیچ وجه نمی تواند صحیح آن را یاد بگیرد، باید به هر صورت که می تواند بخواند و احتیاط مستحب آن است که نماز را به جماعت بخواند.

مسأله ۲۰۲) کسی که حمد و سوره یا چیزهای دیگر نماز را به خوبی نمی داند و می تواند یاد بگیرد، چنانچه وقت نماز وسعت دارد باید یاد بگیرد و اگر وقت تنگ است، در صورت امکان بنابر احتیاط واجب باید نمازش را به جماعت بخواند.

مسأله ۲۰۳) ملاک صحت قرائت، رعایت حرکات و سکنت حروف و ادای آنها از مخارجشان است به گونه ای که عرب زبانان، آن را ادای آن حرف (نه حرف دیگری) بدانند و رعایت محسنات تجویدی لازم نیست.

مسأله ۲۰۴) اگر یکی از کلمات حمد و سوره را نداند، یا عمداً آن را نگوید، یا عمداً به جای حرفی حرف دیگر بگوید، مثلاً به جای «ض»، «ز» بگوید، یا زیر و زیر کلمات را تغییر دهد یا تشدید را نگوید، نمازش باطل است.

مسأله ۲۰۵) کسی که قرائت یا ذکرهای نماز را اشتباه تلفظ می کرده؛ مثلاً کلمه «يُؤَلِّد» را به جای فتح لام به کسر لام می خوانده، در صورتی که جاهل مقصراً بوده، بنابر احتیاط واجب نمازش باطل است و اگر جاهل قاصراً بوده و با اعتقاد به صحت، به صورت مذکور می خوانده است، نمازش صحیح است.

مسأله ۲۰۶) اگر در قرائت نماز آیه ای را به آیه دیگر وصل می کند، لازم نیست حرکت آخر آیه اول را ظاهر کند؛ مثلاً اگر بگوید: «مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ» و نون آخر آیه را ساکن کند و بلافاصله بگوید: «إِيَّاكَ تَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ» اشکال ندارد. این کار را «وصل به سکون» می نامند. همچنین است در مورد آخر کلماتی که آیه از آنها تشکیل شده است، اگرچه در مورد اخیر احتیاط مستحب آن است که وصل به سکون نکند.

مسأله ۲۰۷) وقف و فاصله انداختن بین عبارات یک آیه، در صورتی که به وحدت جمله ضرر نزند، اشکال ندارد؛ مانند اینکه «وَلَا الضَّالِّينَ» یا فاصله کمی از «غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ» قرائت شود.

مسأله ۲۰۸) اگر پس از وارد شدن در آیه ای، در صحت آیه قبل آن شک کند، به شک خود اعتنا نکند. همچنین اگر پس از وارد شدن در جمله بعدی، شک در صحت جمله قبل کند، مانند اینکه هنگام گفتن «إِيَّاكَ تَعْبُدُ» شک کند که «إِيَّاكَ تَعْبُدُ» را صحیح ادا کرده یا نه، به شک خود اعتنا نکند. البته اگر آنچه را که در صحیح ادا کردن آن شک دارد، احتیاطاً دوباره بخواند، اشکال ندارد.

مسأله ۲۰۹) هنگام قرائت حمد و سوره یا تسبیحات، بدن باید آرام و بدون حرکت باشد، و در صورتی که بخواهد کمی جلو یا عقب برود یا بدن را کمی به طرف راست و چپ حرکت دهد، باید ذکری را که به خواندن آن مشغول است در حال این حرکت، قطع کند.

مسأله ۲۱۰) مستحب است در رکعت اول نماز پیش از خواندن حمد بگوید «أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ» و در رکعت اول و دوم نماز ظهر و عصر «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» را بلند بگوید و حمد و سوره را شمرده بخواند و در آخر هر آیه وقف کند یعنی آن را به آیه بعد متصل نکند و در حال خواندن حمد و سوره به معانی آیات توجه داشته باشد و پس از قرائت سوره حمد، چه در جماعت و چه در فردی و چه امام باشد یا مأموم، بگوید: «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» و پس از سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» یک یا دو یا سه مرتبه بگوید: «كَذَلِكَ اللَّهُ رَبِّي» و پس از قرائت حمد و نیز بعد از سوره، لحظه ای مکث کند و سپس به ادامه نماز بپردازد.

مسأله ۲۱۱) مستحب است در رکعت سوم و چهارم بعد از تسبیحات، استغفار کند، مثلاً بگوید: «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ» یا بگوید: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي».

مسأله ۲۱۲) نخواندن سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» در هیچ یک از نمازهای شبانه روز مکروه است، همچنین تکرار یک سوره در دو رکعت از یک نماز، مکروه است، مگر سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ».

مسأله ۲۱۳) مستحب است در تمام نمازها در رکعت اول، سوره «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» و در رکعت دوم، سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» خوانده شود.

۱. کسی که متوجه جهل خود بوده و راه های رفع جهالت خود را هم می داند ولی در آموختن احکام کوتاهی می کند.

۲. کسی که یا اصلاً متوجه جهل خود نیست و یا اگر متوجه است راهی برای برطرف کردن جهل خود ندارد.